

na gospodinjstvo, kjer se trudi skrbna soproga učitelju. Kako težka ji je kuha, posebno pri obilici zob, kedar ni kaj pripravnega deti v lonec. Nasadimo ji po gredicah vsaj navadno zelenjad; a šolski vrt mora imeti tudi kaj boljšega za omake, polivke, žolice in péne i. t. d., potaknimo torej še grmičja: grozdice, maline in kosmače ter pridenimo jim kutino in žlahten lešnik. Pristavimo pa, da nikdar vsaditi le eden grmič za pokušanje, marveč skušajmo dobiti celi vrsti prostora, da se nam bodeta izplačala skrb in trud. Vsaditi je še zelišča, ki služijo zdravju, katera nas bodo pogosto obvarovala morečih stroškov. Na večjih vrteh bode mogoče gojiti vsa našeta plemena, mali vrti naj rede le najpotrebnejše. Če bomo zasadili vse koticke ter postavili na primernem kraju še čebelnjak, iz katerega dobimo sladčice za mizo in marsikako krono za žep, bomo ugodili zakonitim zahtevam v isti meri, kakor sebi in svojem. Kjer pa ima šola kaj več prostora, naj se postavi lesen dom, v katerem bode večša gospodinja izpitavala nežne ščetinarčke in če je integrirajoči šolski del kaka senožet, za boga je ne dajati v najem, marveč zgradimo z malimi novci priležen hlevček, kjer naj se oglaš pisana kravica, ki bo polnila latvice učiteljevi mlečnici. Tako si bomo vrte prav dobro uredili, kar nam bode olajševalo pouk in jako podpiralo gospodinjstvo, ki tvori tri vogle pri hiši.

Sadjereja je sploh plemenito delo, katero se dobro izplačuje, a še več je vredno to, da si z drevjem postavljamo trpežen spomenik, kateri bode lačnega sitil, ko bodo že davno položili naše utrujeno telo v temno gomilo k večnem počitku. Ne trudimo se za minljive reči, služimo trajnosti, nesmrtnosti! Kjerkoli si nastanjen, glej, da spridučejo bahotni sadovnjaki ali s trto ovenčane gorice Tvojo delavnost! Potruditi se nam bode, da preprežemo krasno očetnjavo našo z občestnimi drevoredi, pa ne z ničastim divjim kostanjem, katerega denimo tja, kjer drugo drevje ne vspeva, temveč z ovočnim sadjem, v čegar gostih sencih se bode hladil še pozni popotnik, krepčal se z dozorelim ovočjem ter blagroval in spominjal se žilavega slovenskega učiteljstva, katero je poučevalo koncem devetnajstemu stoletju po ljudskih šolah v vojvodini Kranjski.

Jezikov nauk v prvem šolskem letu.

(Jakob Dimnik.)

4. vaja.

m — *m*.

Most.

(Popis.)

Po vodi ne moremo hoditi. Zakaj ne? Da moremo peš ali tudi z vozom čez globoko reko, naredimo most. Mostovi so leseni, kameniti ali tudi železni. Mostovi so široki in dolgi. Po sredi mostu hodi živina in vozovi, pri kraju pa hodijo ljudje. Da kdo ne pade v vodo, je pri kraju narejena ograja. Ne obešajte se na ograjo, da ne padate v vodo! — Brv je ozka in kratka. Čez brv ne morem z vozom. (Podoba mostu.) Izpraševanje.

Dve kozi.

(Pripovedka.)

Dve kozi se srečata na ozki brvi, katero so postavili čez deroč potok. Vsaka hoče iti na drugo stran

brega. „Pojdi mi s pota!“ pravi prva. „To bi bilo lepo!“ pravi druga. „Vrni se ti in umakni se mi, zakaj jaz sem bila prva na brvi.“ „Kaj blebeteš!“ pravi prva, „jaz kot starejša naj bi se ti umaknila? Nikdar ne!“

Nobena se noče udati in se drugi umakniti. Dolgo časa se prepirata in naposled se celo stepeta. Svoji glavi upogneta ter se zatečeta druga proti drugi. Od hudega sunka pa zgubita obe ravnotežje ter padeta v deročo vodo. Le z veliko težavo se rešita srečno iz vode na breg.

Pouk: „Boljše je žlica soka v miru, kot polna miza v prepiru“ — pravi pregovor. Kozi sta se prepirali ter bili svojeglavni in trdovratni. Videli smo, kako se godi svojeglavnim in trdovratnim. Ne bodite torej svojeglavni in trdovratni ter se ne prepirajte, zakaj:

„Kjer biva nesloga, je vedno prepir,
sè slogo pa družijo nebeški se mir.“

Ponavljjanje na stavljena vprašanja.

Spoštuj starost!

(Pripovedka.)

Prerok Elizej je prebival v Jerihi. Od tod je šel enkrat v Betel, kjer so molili zlato tele. Otroci mu pridejo iz mesta na proti. Zasmehujejo ga in vpijejo, rekoč: „Pojdi gori, plešec, pojdi gori, plešec!“ Elizej se k njim obrne in jim žuga v Gospodovem imenu. Neutegoma se začuje iz bližnjega gozda mrmranje: mmmmm, dva medveda priskočita iz gozda in raztrgata vse otroke!

Iskanje glasu.

„Medveda sta mrmrala mmm“. Ta stavek je prav pripraven za iskanje glasu „m“. Učitelj postopaj tako, kakor smo pokazali pri prejšnjih črkah. Daljne vaje: 1. Pokaže se pisana črka „m“. — 2. Razlagajo se njeni deli (štiri tanke, tri debele črte). — 3. Vaje v pisanji v zraku, na tabli in ploščici. 4. Poišče se ta črka na stenski tabli in v Abecedniku. — 5. Pokaže se tiskana črka *m*, najprvo s kredo na tablo, primerja s pisano ter poišče tudi na stenski tabli in v Abecedniku. — 6. Primerja se s črko *n*. — 7. Zveza z „i“ in „u“, najprvo s pomočjo čitalnega stroja po tako imenovanem lovljenji črk in sicer tako-le:

Učitelj postavi „i“ na levo, „m“ pa na desno, pol metra narazen. Kako se zove ta (*i*)? Kako ta (*m*)? Pazite! *i* bo *m* lovil. Kakor hitro „i“ črko „m“ vlovi, zakriči ta. Kako pa? (*m*). Med potjo pa ta vedno kriči *iii*, dokler da *m* ne vjame. Hočem vam to enkrat pokazati, potem boste pa vi poskusili.

m se pusti na svojem mestu, *i* pa se počasi, ne da bi se z roko zakrival, proti *m* premiče. Med tem učitelj celi čas izgovarja *iii*, dokler se *i* *m* dotakne. V tem trenutku, ko se to zgodi, izreče se *m*, tako da se celo čitanje tako-le glasi: *iiim*.

Ko je učitelj to dva-trikrat pokazal, pusti to otroke storiti. Ta poskus se mora večkrat ponoviti; črki se postavljata bolj skupaj in naposled pa popolnoma ena tik druge in učitelj pravi: Zdaj hočemo pa ti črki kar tako eno za drugo čitati. Najprej čitajte prvo in potem drugo. Ne smete pa vmes prenehati. S prstom vam bodem pod črkami kazal, kako hitro morate čitati. Pridi sem in poskusi še ti tako! Ti! Ti! Ti!

Prav tako se uči tudi *mi*, *um*, *mu* i. t. d.

Razliko glasov *n* in *m* mora učitelj posebno dobro poudarjati ter zahtevati od otrok, da jih vsak posamezno

izgovarja. Da jih otroci laglje in prej razločujejo, imenujmo *n* „nosljač“, *m* pa „mrmrač“. Učitelj ne hiti preveč pri teh vajah. En teden je za vaje s črko *m* neobhodno potreben.

5. vaja.

o — o.

Oko.

(Popis.)

Oko je ljubi dar Božji. Postavljeno je med trde kosti, da se ne oškoduje. V sredi očesa je majhna črna pika; imenuje se punčica. Okoli punčice je višnjevi, ali rujav ali siv obroček. Punčica s tem obročkom se imenuje očesna zvezda. Zvnanji rob očesa je višnjevkastobel. Okoli oči so trepavnice. Trepanice zapirajo oči. Iz trepavic rastejo vejice. Vejice varujejo oko prahu. Nad očmi so obrvi. Obrvi odvrtačo pot, ki teče po čelu. Ako mi kaj v oko pade, pritečejo solze in je izmijejo. Z očmi vidimo; kdor ne vidi, je slep. Oko hočemo vedno varovati. O mraku in na solncu ne beremo; tudi ne zremo v solnce in luč. Vsak dan si oko in ves obraz umivamo.

Ponavljjanje na stavljena vprašanja.

Bog vse vidi.

(Pripovedka.)

„Oče, kaj pa pomeni oko na cerkvenih vratih?“ vpraša Oton očeta iz cerkve gredé. „To kaže, da Bog vse vidi in vse vé“, pravijo oče. „On nas gleda doma in v cerkvi, po noči in po dnevi, v temi in na svitem. V zemljo, v globoko jamo vidi Božje oko. Tudi v postelji, kjer ležiš, ne moreš se skriti Bogu. Bog vse vidi. Bog nam je dal dušo in telo, torej nam vidi v srcé. On vé, kaj mislimo in želimo. Bog vse vé.“

Bog vse vidi in vse vé,
hrani čisto mu srcé!

Iskanje glasu; pisani in tiskani o—o.

Iz enega teh-le stavkov se izpelje glas o: „Oko je dar Božji.“ — „Okoli oči so trepavnice.“ — „Obrvi odvrtačo pot.“ — „Z očmi vidimo.“ — „Oko hočemo varovati.“ — „Bog vse vidi.“ i. t. d.

Ko se je poiskoval glas o, se pokaže pisana in potiskana črka.

Pisanje po taktu: o = o, ena okroglo gor, pentlja ena, gor!

Tvarina iz Abecednika se prepiše. Iz posameznih besed se snujejo in zapisujejo stavki n. pr. on nima uma; on in ona sta pridna = on in ona — —; vaje v čitanju na čitalnem stroju, na stenski tabli in v Abecedniku.

Učenci naj se vadijo večkrat tudi v zapisovanju besed po posluhu. Dotične besede se izvajajo iz stavkov, učenci naznanijo, iz katerih glasov so sestavljene ter zapišijo dotična znamenja za-nje.

Uganka.

Dve cesaričici v carskem dvoru sedita, vsakega vidita a sebe ne vidita. Kdo sta to? (Dalje prih.)

Kulturne slike s Kranjskega.

Spisal Jos. Ciperle.

52. Slovenec — tujec na Slovenskem.

Slovenec, rojen v Ljubljani, je v Šiški tujec. Slovenec, rojen v Šiški, je v sosednjem Št. Vidu tujec. Slovenec, rojen v Št. Vidu, je v Medvodah tujec, in Slovenec, rojen v Medvodah, je v Kranju tujec. In tako gre to dalje. Slovenec, rojen na Kranjskem, je na Štajarskem kar naravnost tujec, in Slovenec, rojen na Primorskem, je na Kranjskem tujec. In tako gre tudi to dalje. Naj pride Slovenec v kateri si bodi slovenski kraj, povsod tujec.

Res, jako omejeni smo Slovenci. Malo nas je že tako, malo zemlje imenujemo svoje, a še na tej mali zemlji omejujemo se sami. V omejevanju samega sebe nas ne nadkrilja noben narod. To neskončno omejevanje je izvirna slovenska iznajdba; in če hočemo, lahko vzamemo patent na njo. Dobro je tedaj, če se vprašamo po vzrokih tega odtujenja Slovencev. Odgovor na to vprašanje nam podaja naša žalostna zgodovina, saj žalostnejša ni bila nobenega naroda zgodovina, nego je bila naša. Drugi narodi so si delali sami svojo zgodovino, nam so jo pa delali in jo še delajo drugi.

Nekoč smo imeli Slovenci svojo državo. Imeli smo svoje kneze, svojo upravo in svojo pravo. Bili smo gospodarji velikega ozemlja, kojega nam je ostal danes le še majhen, majhen kosček. A podjarmili so nas Bavarci, od teh so nas prevzeli Franki, in ko je bila razdeljena frankovska država, smo prišli pod Nemce. Ti naši novi gospodarji so razdelili našo državo na več delov, koje so imenovali marke, in iz kojih so postale potem razne deželice ali kronovine. To je bil začetek našemu odtujenju.

Slovenci po raznih teh deželicah so bili podaniki raznim plemičem: vitezom, grofom, knezom in grofičem, ki so privandrali na Slovensko iz Nemčije, ker jim je cesar dal v fevd ta ali oni kos zemlje. Navada je pa bila takrat v srednjem veku in še tudi pozneje taka, da so se ti plemiči radi semtertje popraskali malo z orožjem, zakaj praskanje z orožjem je bilo takrat ravno tako junško delo, kakor je še dandanes. Seve, direktno se niso nikdar praskali ali suvali ti plemiči, zakaj svojih plemenitih kož niso radi zanašali v kako nevarnost. Tepsti so se morali največ za njihovo slavo njih podaniki Slovenci med seboj. Te so prignali na bojišče, in nastal je tisti znani „údri — údri!“ po glavi svojega brata. Bili so v teh praskah Slovenci vedno hrabri; zakaj kadar je treba, da udari Slovenec Slovence, takrat ne pomišlja ne ta ne oni Slovenec, ampak udari brez premisleka še danes, kamor nameri. Slovenski podaniki raznih plemičev so bili tedaj primorani se pretepati med seboj za čast in slavo svojih gospodov, ki so bili tujci. To je gotovo, da jih je to pretepanje potem še bolj odtujilo. Iz Slovencev, sinov ene matere, so nastali Kranjci, Štajarci, Korošci in Primorci.

A prišlo je še nekaj. Odvisnost Slovencev od svojih novih gospodarjev jim je pa dala tudi mnogo dela. Poprej so obdelavali le svoja polja. Sedaj so pa morali poleg svojih oskrbavati tudi polja svojih gospodarjev. Postali so tlačani. Bili so vedno obteženi z delom, in res niso imeli tudi časa se seznanjati s svojimi sosedi. Seznanili so se z njimi le pri kaki bitki z gorjačami in koli, koje so vihteli v slavo svojih grofičev in drugih plemi-